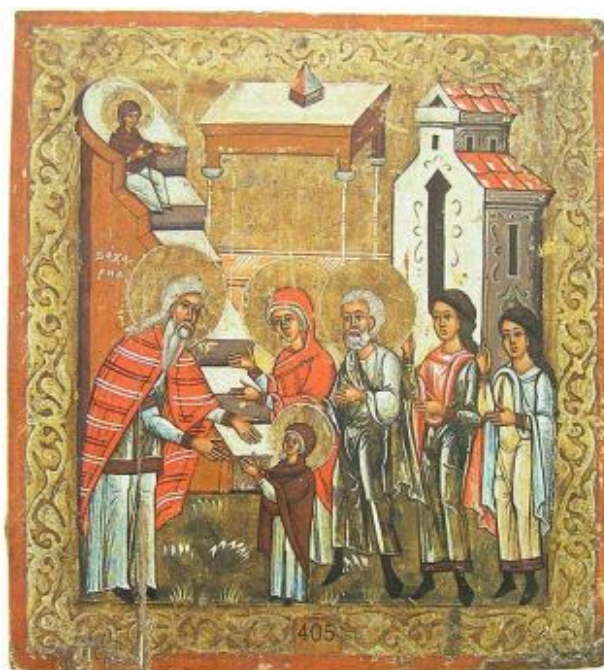

Введення в храм Пресвятої Богородиці

Українські ікони 16 ст.

Вв́едення в храм Пресвято́ї Богоро́диці (грец. *Εἰσόδος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ Ναῶ*, лат. *Praesentatio Sanctae Dei Genetricis in Templo*) — у християнстві — богородичне свято, відзначається на честь приведення малолітньої Діви Марії в Єрусалимський храм для посвяти Богові. Святується 21 листопада за григоріанським і новоюліанським календарями; відповідна дата юліанського календаря припадає на 4 грудня.

Зміст

- 1 Джерела походження свята
- 2 Історія святкування
- 3 У православній традиції
- 4 У католицькій традиції
- 5 Іконографія
- 6 Додатково
- 7 Джерела
- 8 Література
- 9 Автор ВУЕ
- 10 Важливо!

Джерела походження свята

Сюжет свята базовано на апокрифічних текстах (див. Апокрифи), передусім Протоєвангелії Якова (датоване до 200 н. е.). За ним, у подяку за народження доньки її батьки Йоаким і Анна, які до того довго були бездітними, вирішили присвятити її Богові. Коли дівчині виповнилося три роки, батьки привели її до Єрусалимського храму, передали під опіку первосвященика Захарії. Переказ проводить паралель до старозавітної оповіді про пророка Самуїла, мати якого Анна теж вважалася безплідною й дала обітницю посвятити дитину Богові, привела трирічного хлопчика до первосвященика.

За Протоєвангелієм Якова, Марія залишалася в Храмі до досягнення 12 років (за текстом Євангелія Псевдо-Матвія — до 14 р.), після чого її опікуном обрано Йосипа Обручника. Згідно з коптською традицією, Марія рано втратила батьків: батько Йоаким помер, коли дівчинці виповнилося 6 років, а мати Анна — 8 років.

Історія святкування

Вважають, що свято виникло внаслідок освячення базиліки Святої Марії Нової (543), спорудженої за імператора Юстиніана I Великого поблизу зруйнованого Храму в м. Єрусалимі. Базиліка була знищена персами під проводом шахіншаха Хосрова II після облоги міста (614). Проте фактичні докази такого припущення відсутні.

Першим задокументованим свідченням про святкування є згадка про «Εἰσοδος τῆς Παναγίας Θεοτόκου» (Введення Пресвятої Богородиці) у «Менологіоні» Василія II Болгаробійці. Проповіді Константинопольських патріархів до свята відомі з 8 ст., перші зображення сюжету на фресках — з 9 ст. Свято відзначали початково в Східній церкві, відомо про його шанування в монастирях Південної Італії в 9 ст.

У Західній церкві офіційно запроваджено в 14 ст. за наказом папи Григорія XI.

У православній традиції

Православні церкви відзначають Введення в храм Пресвятої Богородиці як одне з дванадесятих свят. Завжди припадає на Різдвяний піст, у цей день правила посту дещо пом'якшують, дозволено вживати рибу, вино, олію.

Свято вказано у деяких Місяцесловах 8 ст., але стислий опис свідчить про відсутність особливої урочистості звершення. Перші гомілії з нагоди Введення укладені Константинопольським патріархом Германом I (715–730), пізніші — патріархом Тарасієм (784–806).

Значне поширення свято отримало лише з 9 ст. Стихири написані митроп. Георгієм Нікомідійським, з'явилися і два канони свята: Георгія Нікомідійського та Василя Пагаріота, архієпископа Кесарійського.

До 14 ст. не входило до дванадесятих свят, хоча (відповідно до студійських та єрусалимських Типіконів 11–14 ст.) відзначалося майже так само урочисто. Втім, за Типіконами аж до 17 ст., особливості служби засвідчували, що статус свята дещо поступався дванадесятим. Християнські храми, освячені на честь цього свята, традиційно називають Введенськими.

У католицькій традиції

На Заході свято було відоме з 11 ст. в Сицилії, де мешкало чимало православних греків. Нормани, які захопили острів, принесли це свято до Англії.

Близько 1200 празник почали святкувати в Католицькій церкві. 1372–1374 папа Григорій XI запровадив свято для кількох храмів Авіньйонської папської курії, а папа Сікст IV — у м. Римі. В Європі набуло помітного поширення лише у другій половині 14 ст. «за прикладом греків». Проте після Тридентського собору папа Пій V заборонив відзначати цю подію з огляду на апокрифічне походження сюжету.

Натепер у західній традиції свято відоме як Представлення (лат. Praesentatio; пол. Ofiarowanie) Марії в храмі, акцент зміщений на особливе Боже благословення, яке отримала Діва через її посвяту Богові.

В Апостольському повчанні «Marialis Cultus» (1974) папа Павло VI вказував, що попри «апокрифічний зміст», воно несе «високі та зразкові цінності» та продовжує «шановані традиції, що походять зі Східних церков».

Три свята — Різдва Діви Марії, Пресвятого Імені Марії та Представлення Марії співвідповідні у Марійському циклі з першими трьома святами циклу Ісусових свят — Різдом Христовим, Святим Ім'ям Ісуса, і Представленням Господа (див. Стрітання Господнє).

Іконографія

Центральні образи в іконографії — Діва Марія, яка ступає на сходинки Храму, батьки Анна та Йоаким, первосвященик Захарія, який зустрічає дівчинку.

В українській іконописній традиції часто присутні й діви-свічоносиці. Марію, попри дитячий вік, зображають дорослою, що символізує усвідомлену самоприсвяту Господу; найчастіше у блакитному одязі — символі пріснодівства. Рідше довкола постаті зображено обриси мандорли (особлива, овальна форма німбу). Найдавніше з відомих зображень сюжету збереглося у Софії Київській (11 ст.), містить характерне для візантійського мистецтва зображення ангела, який приносить Діві Марії небесну поживу.

Введення в храм Пресвятої Богородиці — одна зі звичних сцен храмового розпису у великих циклах «Життя Богородиці».

Додатково

- У календарному циклі українського народу це свято завершувало осінній сезон і починало зимовий. З ним пов'язані певні народні прикмети, звичаї і традиції. Зокрема, від свята Введення в храм до свята Благовіщення вже не можна було копати землю. Цього дня обсипали корів насінням і мастили маслом вим'я, щоб давали багато молока; худобу обкурювали, щоб ніхто не міг молока відібрати. Ворожили на першого гостя, з прикмет віщували про новий господарський рік.
- Сюжет Введення Марії до храму та поживи від ангела згаданий у Корані (сура «Аль-іман», аят 37): «Аллах прийняв [дитину] якнайкраще, найкращим чином зростив її та доручив її Закарії. Кожного разу, коли Закарія входив у святилище, де була жінка, знаходив біля неї їжу. А коли він запитав: «О, Мар'ям! Звідки це у тебе?», то вона сказала: «Це — від Аллаха! Воістину, Аллах наділяє, кого побажає — без відплати за це!».

Джерела

- Протоєвангеліє Якова // Київське православ'я. 2022. URL: <http://kyiv-pravosl.info/2022/01/10/protoevanhelie-yakova/>
- Marialis Cultus. Apostolic Exhortation of His Holiness Paul VI // The Holy See. URL: https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19740202_marialis-cultus.html

Література

1. Христианские праздники: всестороннее освещение каждого из великих праздников со всем его богослужением : в 6 кн. Киев : Проповеднический листок, 1915–1916.
2. Онацький Є. Введення в Храм Пресвятої Діви Марії // Українська мала енциклопедія : у 8 т. Буенос-Айрес : Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, 1958. Т. 1. Кн. 2. С. 130.
3. Clayton M. The Cult of the Virgin Mary in Anglo-Saxon England. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 332 p.
4. Поліщук Н. Введення у храм Пресвятої Богородиці в давній українській іконографії // Релігійно-інформаційна служба України. 2016. URL: https://risu.ua/vvedennya-u-hram-presvyatoji-bogorodici-v-davniy-ukrajinskiy-ikonografiji_n82378

Автор ВУЕ

В. Е. Туренко

Покликання на цю статтю: Туренко В. Е. Введення в храм Пресвятої Богородиці // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Введення в храм Пресвятої Богородиці](https://vue.gov.ua/Введення-в-храм-Пресвятої-Богородиці) (дата звернення: 23.01.2023).

Статус гасла: Оприлюднено

Оприлюднено: 18.04.2022